

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA 2

PUDUNGWANA 2009

MATSHWAO: 80

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 18.

DITAELO HO MOHLAHLUWA

1. Bala dintlha tse hlahellang leqepheng lena ka hloko PELE o qala ho araba dipotso.
2. Se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele karolo e hlahisang dikahare tsa pampiri leqepheng le latelang, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ka mora hoba o etse sena, bala dipotso tseo, mme e be o kgetha tseo o ratang ho di araba.
3. Pampiri ena e arotswe dikarolo tse THARO, e leng:

KAROLO YA A: Dithothokiso	(30)
KAROLO YA B: Padi/nobele	(25)
KAROLO YA C: Tshwantshiso/terama	(25)
4. Badisisa ditaelo TSOHLE tse hlahiswang qalong ya karolo e nngwe le e nngwe ka hloko.
5. O lokela ho araba dipotso tse HLANO kaofela:
 - Tse THARO (3) ho KAROLO ya A
 - E le NNGWE (1) ho KAROLO ya B le
 - E le NNGWE (1) ho KAROLO ya C.
6. Araba potso e le NNGWE ho KAROLO ya B le potso e le NNGWE ho KAROLO ya C; mohlahlobuwa a arabe potso e le nngwe ya mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) le e le nngwe ya mofuta wa dipotso tse kgutshwane dikarolong tsena.
7. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.
8. Qala karolo e nngwe le e nngwe leqepheng LE LETJHA, mme o sehe mola qetellong ya karolo ka nngwe.
9. Mohlahlobuwa o eletswa ho sebedisa nako ya hae ka mokgwa o latelang:
 - Metsotso e 40 KAROLO ya A
 - Metsotso e 55 KAROLO ya B le
 - Metsotso e 55 KAROLO ya C.
10. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE:

Dintlha tse hlahisitsweng leqepheng lena di tla thusa mohlalobuwa ho kgetha dipotso tseo a ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore a bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO		
<i>Dithothokiso tseo mohlalobuwa a ithutileng tsona: Araba dipotso dife le dife feela tse PEDI ho tsona.</i>		
NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO
1. Thothokiso ya 1 – <i>Moruti</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	10
KAPA		
2. Thothokiso ya 2 – <i>Ke a hlora</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10
KAPA		
3. Thothokiso ya 3 – <i>Hyde Park</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10
KAPA		
4. Thothokiso ya 4 – <i>Monyala ka pedi</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10
MMOHO LE		
<i>Thothokiso eo mohlalobuwa a sa ithutang yona: Potso E TLAMANG ho arajwa ke BOHLE (mohlalobuwa e mong le e mong): Araba potso e le NNGWE (efe kapa efe ho tse pedi tse):</i>		
5. Thothokiso ya 1 – <i>Menyabuketso</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	10
KAPA		
6. Thothokiso ya 2 – <i>O ya kae?</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	10
KAROLO YA B: PADI/NOBELE		
<i>Araba potso e le NNGWE feela ho tse na:</i>		
NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO
7. Padi/nobele ya 1 – <i>Botsang lebitla</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25
KAPA		
8. Padi/nobele ya 1 – <i>Botsang lebitla</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25
KAPA		
9. Padi/nobele ya 2 – <i>Diepollo</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25
KAPA		
10. Padi/nobele ya 2 – <i>Diepollo</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25
KAPA		
11. Padi/nobele ya 3 – <i>Mme</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25
KAPA		
12. Padi/nobele ya 4 – <i>Mme</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25
KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA		
<i>Araba potso e le NNGWE feela ho tse na:</i>		
NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO
13. Tshwantshiso ya 1 – <i>Seyalemoya</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25
KAPA		
14. Tshwantshiso ya 1 – <i>Seyalemoya</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25
KAPA		
15. Tshwantshiso ya 2 – <i>Haeso Mafotholeng</i>	Mofuta wa potso e telele (ya moqoqo)	25
KAPA		
16. Tshwantshiso ya 2 – <i>Haeso Mafotholeng</i>	Mofuta wa dipotso tse kgutshwane	25

Lenanenetefatso:

Sebedisa lenanenetefatso lena ho netefatsa hore na e fela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO YA	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (✓)
A: DITHOTHOKISO Potso e telele (ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutshwane (<i>tseo o ithutileng tsona</i>)	1 – 4	2	
A: DITHOTHOKISO Potso e telele (ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutshwane (<i>tseo a sa ithutang tsona</i>)	5 – 6	1	
B: PADI/NOBELE (Potso e telele (ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutshwane)	7 – 12	1	
C: TSHWANTSHISO/TERAMA (Potso e telele (ya moqoqo) KAPA dipotso tse kgutshwane)	13 – 16	1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA:		5	

ELA HLOKO:

O tshwanetse hore o be o arabile potso e le NNGWE ho Karolo ya B le potso e le NNGWE ho Karolo ya C tseo e leng mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) le mofuta wa dipotso tse kgutshwane dikarolong tsena.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso tse TSHELETSENG (Potso ya 1 – 6). Araba potso tse THARO feela karolong ena.

ELA HLOKO: POTSONG ya 1 ho isa POTSONG ya 4 kgetha dipotso tse PEDI feela mme o boele o kgethe e le NNGWE feela pakeng tsa POTSO ya 5 le POTSO ya 6.

POTSO YA 1

Bala thothokiso ena ka tlhoko, e be o araba dipotso tse tla e latela:

Moruti – J Rathebe

- 1 Keteu! Keteu! Keteu!
- 2 Ke ditshepe di lla di robana,
- 3 Dinako ke tsa Sontaha hoseng,
- 4 Batho ho menahanwa le mehlala.
- 5 Kerekeng ho tla kena morui le mofutsana,
- 6 Moo ho tla kena mofo le morena,
- 7 Teng moo ho kenang baloi le dingaka,
- 8 Ka pele moruti a phafe ka thero.
- 9 Sefaleng moruti o a tshedisa
- 10 O kgaruma ho teteme,
- 11 Makwala a kwale dintshi,
- 12 Ke moruti eo.
- 13 Le basadi tulong tse ka pele,
- 14 Ho tse phahamileng ba ipatla teng,
- 15 Ba batla wona mofuthu wa ho ba Mmamoruti,
- 16 Moruti o rata le thoriso hle!
- 17 Le moruti ha a ratilwe,
- 18 Ho hang malapeng ha a sa fela,
- 19 Thapelo e se e le tsa mehla ena
- 20 Ho habilwe basadi ho phoqa tumelo.
- 21 Thero tsa mehleng di kae moruti?
- 22 Basadi ba di phuphurile ba fentse,
- 23 Kajeno o a rerelwa ntlwanatshwana,
- 24 Bana ke letoto o fopotlehile.

DIPOTSO:

Ngola ka bolelele ba mantswe a 250 – 300 o bontshe/hlalose makgabane/dihlomo/dibetsa tsa bothothokisi, tseo sethothokisi se di sebedisitseng thothokisong ena. Karabong ya hao o qoqe ka makgabane a seng ka tlase ho a mararo mme o be o totobatse bohlokwa ba makgabane ao thothokisong ena.

[10]**KAPA**

POTSO YA 2

Bala qotso ena ya thothokiso ka tlhoko, e be o araba dipotso tse tla e latela:

Ke a hlora – J Mokoena

- 1 Nna tlholohelo ke moratuwa wa ka,
- 2 Ha ke hole le lerato, thatohatsi,
- 3 Lerato le kopanya ditjhaba ka ditjhaba,
- 4 Ke fanya ke kgotswe ke boNtjhanyana,
- 5 Hoba nna ruri ke a hlora.
- 6 Ha ho dutswe, ho hlonangwe ruri,
- 7 Thabo le monyaka di thobetse setjhaba,
- 8 Nna ke hlora ke nyahama mooko,
- 9 Ke fellwa ke matla, ke tlallwa ke thota;
- 10 Hoba nna thabo e nkaha maikutlo.
- 11 Nka thabela dintle tsa lefatshe,
- 12 Nka hlora ka hloriswa ke fanya tsa lefatshe,
- 13 Ha di ntima thuto, monate wa tsekere;
- 14 Ke hlora moelane, motjhaotjhele.

DIPOTSO:

- 2.1 Ho sebedisitswe mofuta ofe wa phetapheto molathothokisong wa 14? (1)
 - 2.2 Ntle le lebaka le molathothokisong wa 7, sethothokisi se re ke sefe se seng hape se etsang hore se hlore? (1)
 - 2.3 Ke mofuta ofe o le mong wa maikutlo o totobatswang ke sethothokisi temanathothokisong ya ho qetela? (1)
 - 2.4 Ho se tshwane ke hofe pakeng tsa kamoo kgefutsohare/kgefutso/sejura, e sebedisitsweng kateng moleng wa 6 le wa 14? (2)
 - 2.5 Matshwaong ao mofuta ona wa thothokiso o tsejwang ka ona, ke lefe leo thothokiso ena e se nang lona? (2)
 - 2.6 Molathothokisong wa 7, sethothokisi se nehelana ka lebaka le etsang hore se hlore. Na o ka re lebaka leo ke la nnete le ka etsang hore motho a hlore? Hobaneng o realo? (3)
- [10]**

KAPA

POTSO YA 3

Bala qotso ena ya thothokiso ka tlhoko, e be o araba dipotso tse tla e latela:

Hyde Park – KE Ntsane

- 1 Tadima Hyde Park hara kgitla bosiu,
- 2 O bone diketso o bone dihlolong;
- 3 Ngwana lejakane pota thoko o qobe dihlolong,
- 4 O qobe manyala o qobe ditshila.
- 5 Mosadi boko ke sang mafifing?
- 6 Mosadi o teane le botsotsi, dipifi,
- 7 Ntho tsena di pelo mpe di a tshabeha,
- 8 Di roba motho lengole a sa lemohe.
- 9 Hora ho tjhaile kgitla bosiu,
- 10 Ho tjhaile thwelofo polesa le a tobaka;
- 11 Hyde Park polesa le a hleka le a fiela,
- 12 Le hleka mesalla batho bolotsana.
- 13 Utlwa pikapo tseleng ho bobola,
- 14 Pikapo e a thota e a laesha,
- 15 Ho banna ho basadi lekgarakgara,
- 16 Kgomohadi di a komakoma ho dubehile.
- 17 Kgomohadi tse ding ke tseo pikapo ha e a di bona,
- 18 Ke tseo di thwena sa tshase ya selemo,
- 19 Di thwena di kasakasa ka mekotla bosiu,
- 20 Mekotla e laeshile patjhe di a taboha.

DIPOTSO:

- 3.1 Thothokiso ena ke ya mofuta ofe? (1)
 - 3.2 Bolela mokgabisopuo o sebedisitsweng molathothokisong wa 8. (1)
 - 3.3 Ho latela thothokiso ena, lentswe lena 'fiela' molathothokisong wa 11, le re bolella eng ka tshebetso ya mapolesa moo Hyde Park? (2)
 - 3.4 Ka mantswe a hao hlalosa se bolelwang ke molathothokiso wa 8. (2)
 - 3.5 Hobaneng sethothokisi se sebedisitse lebotsi moleng wa 5? (2)
 - 3.6 Bohlokwa ba tlohelo e sebedisitsweng molathothokisong wa 5 ke bofe? (2)
- [10]**

KAPA

POTSO YA 4

Bala qotso ena ya thothokiso ka tlhoko, e be o araba dipotso tse tla e latela:

Monyala ka pedi – RN Phume

- 1 Ha di phethe hlooho,
 2 O motona o tla sebetsa;
 3 O tla be a e phethe hantle,
 4 E phethahale ho phethahala;
 5 Monyala ka pedi.
- 6 Ngwana batho ha a iketse,
 7 O tjheswa ke ntho sefubeng;
 8 E mo kgekgethela sweleng,
 9 E mo tjhesa e mo tuba nyene le bosiu;
 10 Monyala ka pedi.
- 11 Ba a hana, ba a swabisa
 12 Bana ba batho hle!
 13 Ba hana ho raha meritshwane,
 14 Masaka a tletse a thubeha;
 15 Monyala ka pedi.
- 16 Ke radikgaukgau o bodile hlooho,
 17 Kgowa o se ntsha ka dinko;
 18 O hana tjhaba di kopane
 19 Nyalo, setsweng ke Gauteng;
 20 Monyala ka pedi.

DIPOTSO:

- 4.1 Ke molathothokisong ofe moo re tsebiswang hore bahlankana ha ba batle ho nyala? (1)
- 4.2 Mokgabisopuo o sebedisitsweng molathothokisong wa 16 ke ofe? (1)
- 4.3 Ho sebedisitswe makgabane afe molathothokisong wa 9 ho totobatsa hore sena se jang ngwana wa batho, se mo ja ka nako tsohle? (1)
- 4.4 Ho ya ka kutlwisiso ya hao o ka re phoqo e hlahiswa jwang thothokisong ee? (2)
- 4.5 O ka re thothokiso ena, e re lemosa makgabane afe a Basotho ha ho tluwa lenyalong? (2)
- 4.6 Qetellong ya temanathothokiso e nngwe le e nngwe, sethothokisi se qetella ka molathothokiso o tshwanang. Hana sena se bitswang dithothokisong? Molemo wa sona ke ofe? (3)

[10]**KAPA**

ELA HLOKO:

Dipotsong tse na tse pedi tsa ho qetela (POTSO ya 5 le POTSO ya 6), mohlalobuwa O TLAMEHA maoto le matsoho hore a kgethe mme a arabe potso e le NNGWE feela; haeba mohlalobuwa a kgetha ho araba POTSO ya 5, a se tswelle pele ho araba POTSO ya 6. Ebang le teng a sa etse kgetho e jwalo, a kgethile ho araba POTSO ya 6, a se arabe POTSO ya 5.

Kgetha mme o arabe POTSO YA 5 KAPA POTSO YA 6.

POTSO YA 5

Araba POTSO ya 5 kapa POTSO ya 6.

Bala thothokiso ena ka tlhoko, e be o araba potso e tla e latela:

Menyabuketso – PM Ramathe

- 1 Hata butle hle, hata butle ngwaneso,
- 2 Hata butle o se phumule menyabuketso,
- 3 O se hatikele ya bontata rona menyabuketso,
- 4 Hata butle hle, o se senye e metle metsamao.

- 5 Masea re latela ya baholo menyabuketso,
- 6 Hoba bona re sa ka ra ba bona,
- 7 Tsa bona ditaello le ho di utlwa re sa di utlwa,
- 8 Empa metsamao ya ba seikokotlelo sa rona,
- 9 Hata butle hle, hata butle o se kgetshemele.

- 10 Hata butle menyabuketsong ya baholo,
- 11 Hata butle o bone o se bue dipatilweng,
- 12 O se bue matetsetso hlabi tsa mmele,
- 13 E, hoba lena lefatshe le a bua.

- 14 Hata butle, hata butle ngwaneso,
- 15 Hoba lena lefatshe le tla thella kgafetsa,
- 16 Difi tsa teng di tshwara nyene le bosiu,
- 17 Maraba a teng a tshwara mofela.

DIPOTSO:

Ngola ka bolelele ba mantswe a 250 – 300 o bontshe/hlalose makgabane/dihlomo/dibetsa tsa thothokiso tseo sethokhokisi se di sebedisitseng thothokisong ena. Karabong ya hao o qoqe ka makgabane a seng ka tlase ho a mararo mme o be o totobatse bohlokwa ba makgabane ao thothokisong ena.

[10]**KAPA**

POTSO YA 6

Araba POTSO ena ya 6 haeba o sa ka wa araba POTSO ya 5 e ka hodimo.

Bala thothokiso ena ka tlhoko, e be o araba dipotso tse tla e latela.

O ya kae? – PM Ramathe

- 1 O ya kae Mosotho,
- 2 O tsamaya ka lekeke o qethohile,
- 3 O futsitse mang o se lekgala,
- 4 E, o nketsisane mohloka tsa hae.
- 5 Kajeno o ditae ntho tsa makomofere,
- 6 O hloile mekgahla makupana,
- 7 O di nyonya sa ntja le katse,
- 8 Ebe o ya kae ngwana monna.
- 9 Ka mehla lapeng la hao ke dillo,
- 10 Bana ba lla ka mala ho itshoka,
- 11 Dijo ho jewa diaha mmele divitadini,
- 12 E, tsona di matlafatsa masapo, di bohlisa kgoshane.
- 13 A ke le boneng bohlwa kokonyana e bohlale,
- 14 Kokonyana e sa thunthetsweng ke moya wa botjhabela,
- 15 Kokonyana ya ho tseparela botjhabeng ba yona,
- 16 Empa wena Mosotho o ya kae.

DIPOTSO:

- 6.1 Temanathothokisong ya bobedi sethokhosi se sebedisitse mofuta ofe wa karaburetso? (1)
- 6.2 Ho ya ka thothokiso ena, lebaka ke lefe le etsang hore sethokhosi se ipotse potso ena: O ya kae? (2)
- 6.3 Bohlokwa ba tatolano/kganyetsano e molathothokisong wa 12 ke bofe temanathothokisong eo? (2)
- 6.4 Molemo wa mokgabisopuo o moleng wa 7 ke ofe temanathothokisong eo? (2)
- 6.5 O ka re sethokhosi se ngotse thothokiso ena ka maikutlo afe? Hobaneng o realo? (3)

[10]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:****30**

KAROLO YA B: PADI/NOBELE

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

Haeba o kgetha ho araba mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) ho KAROLO ya B, o tlameha ho kgetha mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** ho Karolo ya C. Ebang o sa etse kgetho e jwalo, o araba mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** ho KAROLO ya B, teng jwale o tlameha ho araba mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) ho KAROLO ya C. Sena se bolela hore qetellong ya ditaba o tlameha ho araba potso e le NNGWE ya **mofuta wa potso e telele** (ya moqoqo) le potso e le NNGWE ya mofuta wa **dipotso tse kgutshwane**.

POTSO YA 7**BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

Ka bolelele ba mantswe a ka bang 400 – 450 qoqa ka semelo sa baphetwa ba latelang. Ipapise ka ditaba tsa pale ena moqoqong wa hao:

- Mohanuwa
- Tseleng
- Tsietsi

[25]**KAPA****POTSO YA 8****BOTSANG LEBITLA – KPD MAPHALLA**

Bala seratswana sena ka tlhoko o nto araba dipotso tse tla se latela:

"Tsamaya ka kgotso pelo ya ka," ke Tsietsi eo ka maikutlo a lobehlaneng. "Ke tla o hopola ka mehla. O tsebe hore ke wena pelo ya ka. O tsebe hore ha o se o ile, o ile le pelo ya ka, mme nna mona moo ke setseng ke setse ke se na pelo. Hohang, ha ke sa na pelo. Empa ke a o tshepisa hore bao ba kgaotseng bophelo ba hao ka sehlooho, le a bona a tla kgaolwa ka sehlooho. Ke a o tiisetse kae kapa kae moo o leng teng wena pelo ya ka. Ke tla itima boroko. Ke tla itima phomolo. Bao ba inketseng matsatsi a hao, le a bona a tla nkuwa. Ke a o hlapanyetsa wena lehlakwe la ka. Nke ke ka phomola pele dilalome tseo di o latela, le ha di ka nka tsela esele".

DIPOTSO:

- 8.1 Mophetwa enwa ya buang mona o bua le mang? (1)
- 8.2 Ho ya ka kutlwisiso ya hao ya pale ena, mophetwa enwa o bolela eng hantlentle ha a re: "Hohang, ha ke sa na pelo"? (2)
- 8.3 Qoholla ketsahalo e le nngwe feela paleng ena e netefatsang karabo ya hao e ho 8.2. (2)
- 8.4 Taelo ya ho qetela ya mophetwa enwa ya bitswang "pelo ya ka" e bile efe? (2)

- 8.5 Ke ketsahalo efe e le NNGWE e pakang hore mophetwa enwa, o ne a fele a phethisa ditshepiso tsa hae? (2)
- 8.6 Na o ka re maele a reng molamu o boetse sefateng, a dumellana le ketsahalo ee e qotsong e ka hodimo? Hobaneng o realo? (3)
- 8.7 Ho ya ka diketso tsa mophetwa enwa ya bitswang "lehakwe la ka" ketsahalong ena pele a ikela, o ka re mongodi o totobatsa makgabane afe bathong ba basadi? Bolela a MARARO feela. (3)
- 8.8 Hlalosa ka dintlha tse THARO tikoloho eo ketsahalo ena e etsahalletseng ho yona. (3)
- 8.9 Hlalosa ka dintlha tse THARO hore ho ne ho etsahala eng mona ha mophetwa enwa a tla iphumana a lahlehetswe ke lehakwe la hae. (3)
- 8.10 Ke ntho dife tse PEDI tseo o ka reng ha di kgolwehe ketsahalong ena eo ho qotsitsweng ditaba tsa yona? (4)

[25]**KAPA****POTSO YA 9*****DIEPOLLO – Tsepo Seema***

Ka bolelele ba mantswe a ka bang 400 – 450 qoqa (hlalosa) ka semelo sa baphetwa ba latelang. Ipapise ka ditaba tsa pale ena moqoqong wa hao:

- Malome Theko
- Mmamolete
- Rangwane Leemisa

[25]**KAPA****POTSO YA 10*****DIEPOLLO – Tsepo Seema***

Bala seratswana sena se latelang ka tlhoko, e be o araba dipotso tse se latelang:

"Monna eo e ne e le motjhesi wa Dikenkeng, Moses. Ke ka hoo lentswe la hae le neng le tlwaelehile tsebeng tsa ka. Ka nako e nngwe ba kile ba etela ha ka ba le babedi le Dikenkeng. Ke ne ke mo tseba e le lepolesa hape e le radipolotiki, ntho eo ke neng ke sa e tsebe ka yena ke hore e ne e le leaskari, mpimpi ya Makgowa. Ke ne ke hloletswa ha ke nahana ka moo ke neng ke phetletse Dikenkeng sefuba ka teng. Ke ne ke mo nkile e le motswalle wa hlooho ya kgomo, motho eo re ntshanang se inong le yena. Ke ne ke sa tsebe hore ke nta selomela kobong" ho realo Diepollo.

DIPOTSO:

- 10.1 Diepollo o ne a bua le mang seratswaneng se ka hodimo? (1)
- 10.2 Diepollo o ne a amana jwang le motho eo a neng a bua le yena potsong ya 10.1? (1)
- 10.3 Ho ya ka kutlwisiso ya hao ya pale ee, ebe setswalle sa Diepollo le Dikenkeng se ne se thehilwe hodima motheo wa nnete? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (3)
- 10.4 Ke ditaba dife tseo Diepollo a neng a ile a phetlela Dikenkeng sefuba ka tsona? (2)
- 10.5 Ke bophelo ba mang bo neng bo behilwe kotsing ke taba ena ya hore Diepollo a phetlele Dikenkeng sefuba sa hae? Hobaneng? (3)
- 10.6 Hlalosa lebaka le ileng la etsa hore Diepollo le monna wa hae Zeblon Ramokgopa ba balehe motseng wa Moemaneng moo ba neng ba dula teng. (2)
- 10.7 Ka mantswe a hao akaretsa se ileng sa hlahela boDiepollo ha ba ne ba le tseleng e lebileng Makeleketla. (3)
- 10.8 Fana ka lebaka leo Diepollo a ileng a le fa mohlokomedi wa lehaeng la magheku ha a ne a mmotsa hore ke hobaneng a ile a tlohella mosebetsi wa booki kwana Moemaneng. (2)
- 10.9 Ho ya ka maikutlo a hao, na ho ne ho lokela hore ebe Diepollo o ile a lahlehelwa ke mosebetsi wa hae tliniking ya Moemaneng? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (3)
- 10.10 Ke oporeishene ya mofuta ofe eo Mmamolete a neng a lokela ho e etsa? Hana o ne a lokela ho ya e etsa sepetleleng sefe? (2)
- 10.11 Ho ya ka kutlwisiso ya hao ya pale ena o ka re mekutu eo Diepollo a ileng a e etsa ho pholosa bophelo ba Mmamolete e mo totobatsa e le mophetwa wa mofuta wa ntlhangwe kapa ya phethahetseng. Hobaneng o realo? (3)

[25]**KAPA****POTSO YA 11****MME – NP Maake**

Ka bolelele ba mantswe a ka bang 400 – 450 qoqa ka semelo sa baphetwa ba latelang. Ipapise ka ditaba tsa pale ena moqoqong wa hao:

- Mme
- Mmisi Lekena
- Thollo Mofokeng

[25]**KAPA**

POTSO YA 12**MME – NP Maake**

Bala seratswana sena se latelang ka tlhoko, e be o araba dipotso tse se latelang:

Ka mane ka jareteng ho ntse ho na le ba binang ya bona pina. E mong a se a bile a omanyetswa jwala boo a bo utswitseng. O utlwe bomme ba se ba leleka motho pitseng tsa bona, athe e mong ka mona o se a kentse sekaqahadi sa nama ka hara pokotho ya baki. Bana ba bokanetse monyadi le monyaduwa mme ba ntse ba bolela kamoo ba leng batle kateng. E mong ya maminanyana o se a hatile molelema o ka morao wa lesira, a ntse a itlhakola mamina ka letsoho a ba a mo tlweba ho ya tsebeng. Mme e mong ke eo a se a hlaha ka lefielo a leleka bana. Ba bang motho wa teng o lapile. Mme ya mohau ke enwa o se a hlaha a tshwere lebekerehadi la seno se bitswang kgemere, sejana se seholo sa dikuku le dikopi tsa pampiri a neha bana bana. Jwale ho qala letlaburu, e mong le e mong o batla ho phamola kopi, a nke le kukunyana pele di fela.

Ha e se e le mantsiboya ba nyalanang ba kena ka tlong. Jwale ho kopana ba lelapa feela, mme ho tlo lauwa batho ka bophelo ba lenyalo. Ka moo ba le bolelang ka teng motho a ka ba a re lenyalo ke lefu. Malome o se a bo kgile mme le mantswe ha a sa a qapodisa hantle. Rangwane le yena ke enwa ha a a nyala empa o batla ho fa batho keletso ka lenyalo.

DIPOTSO:

- 12.1 Fana ka mabitso a banyalani ba BABEDI bao ho buuwang ka bona seratswaneng se ka hodimo. (2)
- 12.2 Monyaduwa o ile a rehwa lebitso lefe la bohadi? (1)
- 12.3 Banyalani bana ba ile ba hlohonolofatswa ka bana ba bakae? (1)
- 12.4 Hlalosa hore ke pherekano efe e bileng teng mohla ba habo monyadi ba neng ba tliilo kopa mohope wa metsi. (2)
- 12.5 Ka mantswe a hao akaretsa diketsahalo tse ileng tsa etswa ke monyaduwa letsatsi pele ho lenyalo la bona. (3)
- 12.6 Hoseng ha le latelang ke ketsahalo efe e ileng ya tshosa monyaduwa ka ho fetisisa e bakilweng ke se etsahetseng potsong ya 12.5? (2)
- 12.7 Ho fihla ha Mme lapeng la banyalani bana, ho totobatsa mofumahadi wa lapa lena e le motho wa semelo sefe? Nehelana ka lebaka la karabo ya hao. (2)
- 12.8 Ho latela ditaba tsa pale ena, dumellana kapa o hanane le maele a reng 'Pinyane ha e senye motse'? (3)

- 12.9 Ha Mme a se a hlokaletse, monyaduwa o ile a mo patela lapeng la Bafokeng. Sena se ile sa baka qabang e kgolo pakeng tsa monyaduwa le Bafokeng ba neng ba tseka hore hobaneng ha Mme a patetswe ha mora bona e se wa leloko. Ha e ne e le wena monyaduwa eo, o ne o tla etsa jwang? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (3)
- 12.10 Ho ya ka maikutlo a hao ebe Mmisi Lekena o ne a nepile ha a ne a hanela monyaduwa hore a nyalwe. Hobaneng o realo? (2)
- 12.11 Ke lebaka lefe le entseng hore monyaduwa enwa a se ke a thabela monyetla wa ho itokolla lenyalong leo a neng a sa ratane le motho ya mo nyalang ha ragadiae a re a ka nna a itokolla? (2)
- 12.12 Ke ketsahalo efe paleng ena e re bontshang hore ka nako tse ding bophelong re ka tshaba diphephetso tse itseng, athe bokamoso ha bo bobo jwalo ka ha re tshohile. (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25****KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA**

Araba potso ya buka eo o ithutileng yona feela karolong ena.

Haeba o ile wa kgetha ho araba mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) ho KAROLO ya B, jwale o tlameha ho araba mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** ho KAROLO ena ya C. Athe haeba ha o a ka wa etsa jwalo, o arabile mofuta wa dipotso **tse kgutshwane** ho KAROLO ya B, jwale o tlameha ho araba mofuta wa **potso e telele** (ya moqoqo) ho Karolo ya C. Sena se bolela hore qetellong ya ditaba o tlameha hore o be o arabile potso e le NNGWE ya **mofuta wa potso e telele** (ya moqoqo) le potso e le NNGWE ya **mofuta wa dipotso tse kgutshwane** ho **KAROLO ya B le KAROLO ya C**.

POTSO YA 13**SEYALEMOYA – RH Moeketsi****Ha le Thakgiswe**

Ka bolelele ba mantswe a ka bang 400 – 450 sekaseka kgohlano ya terama ena. Ipapise ka dintlha tse latelang moqoqong wa hao:

- Sesosasosa sa kgohlano
- Diketsahalo tse butswelang/fehleng kgohlano ena
- Diketsahalo tse pedi tse bontshang hore kgohlano ena e ile ya nama le ho qaphaletsa/ama le batho ba neng ba sa amehe qalehong ya pale.

[25]**KAPA**

POTSO YA 14**SEYALEMOYA – RH Moeketsi**

Bala seratswana sena se latelang ka tlhoko, e be o araba dipotso tse se latelang:

Ha se boya ba ntja

(Ke thapama, haufi le molatswana o phallang. Lesodi o dutse moo a le mong, mme o ferekane.)

Lesodi: Moya wa ka o farasitse habohloko. Ke ikutlwa ke bile ke fokola, mangole a kgwehla. E, e ka re ke yona kgutsana e se nang beng. E, ntate. Bohale ba ntate bo mpehile tsietsing ha e le mona ke tlameha ho tobana le yena ka taba ena. Ke bile ke nahana ka tsela e nngwe. Eya bo, ke tlameha ho buisana le malome, yena a mpe a nkele ho ntate le mme. Kgasiane! Kgasiane o hapile pelo ya ka. Ke lokela ho raha moritshwane, mme bothata ba ka ke ntate. E, ha ke tloha mona ke ya ho malome, o tlameha ho nthusu. E re ke hle ke ye.

DIPOTSO:

- 14.1 Ke sebakeng sefe moo Lesodi le Kgasiane ba neng ba atisa ho kopanela teng? (1)
- 14.2 Ke sefe se ileng sa qabanya Maleshwane le Pela, phirimaneng ya lona tsatsi leo Lesodi a neng a dutse molatswaneng ka lona? (2)
- 14.3 Ke ketsahalo efe terameng ena, e bontshang hore Pela le ha a ne a le bohale, o ne a amohela dikeletso tsa batho ba bang? (2)
- 14.4 Dibapadi tse pedi tsa sehlooho terameng ena ke dife? (2)
- 14.5 Ho ya ka ditaba tsa tshwantshiso ena, bapisa ka ntlha e le NNGWE semelo sa Pela le maloma Lesodi? (2)
- 14.6 Bohlokwa ba boipuiso bona ba Lesodi ke bofe? Nehelana ka ntlha e le NNGWE e hlahang hona boipuisong bona. (2)
- 14.7 Ho ya ka wena ebe ditaba tsa terama ena di pepesa Kgasiane e le sebakadi sa semelo sefe? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (3)
- 14.8 Ho latela kutlwisiso ya hao terameng ena, na o ka re maele a reng: 'mmangwana o tshwara thipa ka bohalleng', a dumellana le diketsahalo tsa yona? Fana ka lebaka la karabo ya hao. (3)
- 14.9 Ke diketsahalo dife tse PEDI tse bontshang hore diketsahalo tsa terama ena di itshetlehile setsong (botjhabeng) sa Basotho? (4)
- 14.10 Hlalosa molaetsa o totobatswang ke ditaba tsa terama ena. (4)

[25]**KAPA**

POTSO YA 15**HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

Qoqa ka **semelo** sa Molefi o ipapisitse ka ditaba tsa tshwantshiso ena. Bolelele ba moqoqo wa hao e be ba mantswe a 400 – 450.

[25]**KAPA****POTSO YA 16****HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**

Bala puisano ena e pakeng tsa dibapadi tse pedi e be o araba dipotso tse e latelang le tse amanang le tshwantshiso/terama yohle.

Kgolwane: Sware, ka mokgwa oo kgaitsemi le motjhana ba buileng ka teng, ke utlwisisa eka ha o na ngaka e lebetseng lelapa lena la hao. Na ebe kutlwisiso eo ya ka e nepahetse?

Pitso: Ho fela ho le jwalo sware. Rona bakeresete ha re dumele ho dintho tseo tsa bohetene. Ke dumela hore tabeng ena ya Jwalane ha ho na ditlhare tsa letho tse sebedisitsweng. Hoo e leng nnete ke ho re ba boJwalane, le yena Jwalane ka boyena ke batho ba bolotsana. Ke re ha ba tshepahale hobane ha ba a ka ba tloha ba boletse hore Jwalane o na le ngwana le monna osele. Hape molotsana eo wa ngwanana ha a ka a tloha a boleletse mora enwa wa ka hore o na le ngwana le monna e mong nakong eo a seng a ratana le yena. Jwale ke batla ho tseba hore na ditlhare di kena jwang mona?

Kgolwane: Sware, ke bona eka o tla tshirelwa ke ntlha ya bohlokwa tabeng ena. Seo ditlhare di ka se etsang ke ho dihela motho bathong ba bolotsana jwalo ka bana bao re seng re wetse ho bona; kapa di etse hore motho a hane lehlohonolo la hae; kapa di etse hore a hlhelwe ke bomadimabe bofe kapa bofe. Ka tlasa mabaka ana ao ke qetang ho o bolella ona, ke dumellana le mohopolo wa Mojabeng le Disebo ha ba re o itlhatlhobe; o be o tiise lelapa la hao. Le hona sware, o lokela hore o batle ngakatjhitja eseng ngakana-ka hetla.

Pitso: Sware, nke ke ka ba ka bitsa batho bana bao o tla fumana ba rwetse matlalo a dinakedi le a diphokojwe ho tla ha ka mona. Ruri bakeresete ba bang hammoho le fatere ba ka mmakalla hampe ha ba ka ba bona ho kena motho ya rwetseng kuwane ya letlalo la thallere ha ka mona. Bonyane ntho eo nka ...

DIPOTSO:

16.1 Kgohlano ha e ntse e hola e qhaphaletsa le dibapadi tse ding tse ka thoko. Ke sebakadi sefe ho tsee tse pedi seo o bonang se se se qhaphaleditswe ke madi le sona? (1)

16.2 Bolela sebakadi se ka sehloohong (moetapele) tshwantshisong ena. (1)

- 16.3 Ho ya ka kutlwisiso ya hao o ka re sesosa sa kgohlano tshwantshisong ee ke sefe? (2)
- 16.4 Seabo sa monnamoholo Mapetla tshwantshisong ee ke sefe? Na ebe o ka re Mapetla ke: (1)
- A. Molwantshuwa
B. Mohanyetsi
C. Mofapanyi
D. Moetapele
- 16.5 Tiisa kgetho ya hao (karabong ya hao e ka hodimo ho 16.4) ka lebaka. (2)
- 16.6 Mongodi o sebedisitse tikoloho ho hodisa le ho ntshetsa pele kgohlano tshwantshisong ena. Hlalosa tshusumetso eo tikoloho e bang le yona semelong (boitshwarong) sa sebakadi ka seng ho tse latelang, mme o be o bontshe kamoo semelo seo sa tsona se thusang kateng ntshetsopeleng ya kgohlano paleng ya tshwantshiso ena:
- 16.6.1 Disebo (6)
- 16.6.2 Morongwe (6)
- 16.7 Puisano e dipakeng tsa dibapadi tse na tse pedi e ne e le mabapi le Molefi le sebakadi se bitswang Jwalane.
- 16.7.1 Jwalane eo ke mang? (1)
- 16.7.2 Ke eng se neng se etsahetse ha dibapadi tsee di buisana tjee? (2)
- 16.8 Akaretsa ka dintlha tse THARO diketsahalo tse ileng tsa lebisa ho kopaneng ha Molefi le Morongwe. (3)
[25]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25

MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80